TRANSKRIPT – 1. FOKUSNA SKUPINA

Posnetek 23. 03. 2025 ob 13:16:25

Zvočno snemanje se je pričelo 23. 03. 2025 ob 13:16:25 uri.

Vprašanje 1: Kaj vam pomeni izraz 'digitalna zasvojenost'? Kako bi ga opisali s svojimi besedami?

Govorec 10: Jaz digitalno zasvojenost razumem tako, da se je težko odklopiti od telefona in tehnologije nasploh – težko je početi kaj drugega, raje si na telefonu.

Govorec 9: Tudi jaz gledam na to podobno. Ko bi lahko počel kaj drugega, greš raje na TikTok ali podobno. Včasih ga že potrebuješ, da lahko zaspiš – recimo pred spanjem obvezno pogledaš TikTok.

Govorec 8: Tudi meni se zdi podobno. Dodala bi še to, da ne znamo več ničesar narediti brez telefona. Za vse rabimo telefon – navodila, kam iti, kako nekaj narediti ipd.

Moderator: Morda podvprašanje – ali gre le za telefon?

Govorec 8: Ne, tudi računalniki. Mediji nasploh oziroma internet.

Govorec 7: Se strinjam z Govorcem 10, 9 in 8. Vedno, ko imaš prosti čas, greš na telefon namesto, da bi počel kaj drugega.

Govorec 6: Odvisni smo od novih informacij, vedno moramo biti obveščeni o vsem, kar se dogaja – vsako minuto, povsod. Če nismo, doživljamo stisko.

Govorec 5: Rekla bi, da je to nekaj neizogibnega za najmlajšo generacijo – generacijo alfa, ki je zrasla s sodobno tehnologijo. Mi tega nismo imeli od malih nog. Danes jo uporabljamo za vse – za ocene, novice, informacije – in smo stalno v stiku z njo. Ne znamo več brez te tehnologije. Tudi ko želimo pogledati serijo, to vzame veliko časa in lahko vodi v zasvojenost.

Govorec 4: Tudi jaz bi izpostavila, da že med obrokom moramo gledati v telefone. Otroci ne gredo spat, ker so toliko časa na telefonu.

Govorec 3: Mislim, da nas digitalne tehnologije tako pritegnejo, da se jih navadimo. Potem nas zunanji svet sploh več ne zanima – digitalni svet nam je bolj zanimiv in zato pride do zasvojenosti.

Govorec 2: Po mojem pride do zasvojenosti, ko bežimo v svet, ki ni realen. Ko stalno potrebujemo neko stimulacijo in nismo več sposobni biti prisotni v trenutku. Čutimo manko, če nismo določen čas na telefonu ali računalniku.

Govorec 1: Težko začrtam mejo. Digitalne tehnologije so danes »mainstream« in del vsakdanjega življenja. Razlika je očitna, če primerjam preteklost in sedanjost. Zasvojenost vidim tam, kjer uporaba ni več zgolj funkcionalna, temveč prekomerna – ko ni več le orodje, ampak tudi beg iz realnosti, kot so že drugi omenili.

Vprašanje 2: Kaj so vam o digitalni zasvojenosti govorili starši?

Govorec 10: Meni osebno – pa tudi glede na izkušnje drugih – starši pogosto povezujejo zasvojenost z različnimi težavami. Če te boli glava, je kriv telefon. Če se kaj zgodi, je spet telefon kriv. Tako so starši napeljevali, da je morda res prisotna neka oblika zasvojenosti.

Govorec 9: Iskreno, sem imela podobno izkušnjo. Tudi meni so govorili, da je vse krivo zaradi telefona.

Govorec 8: Starši so mi pogosto govorili, da sem preveč na telefonu in premalo zunaj. Vedno so domnevali, da naloge niso narejene zaradi iger, ki sem jih igrala. Na tak način so napeljevali, da gre za neko obliko zasvojenosti.

Moderator: Ali je bil vedno samo telefon tisti "problematični objekt"?

Govorec 8: Ne, tudi računalnik in televizija, vse naprave.

Govorec 7: Starši me sicer niso opozarjali glede zasvojenosti kot take. So pa rekli, da sem preveč na telefonu. Nikoli pa nismo imeli poglobljenega pogovora o zasvojenosti. Edino, ko so videli, da sem veliko na telefonu, so dejali naj grem raje malo ven.

Govorec 6: Mene so opozarjali, da bom zaradi prekomerne uporabe telefona hodila naokoli kot "zombi". Ni šlo za opozarjanje v pravem pomenu besede – bolj za prepovedi in omejitve.

Govorec 5: Starši mi o tem niso povedali veliko, saj sama nisem imela veliko naprav. Lahko pa povem primer svojega mlajšega bratca, ki je precej zasvojen z igricami na računalniku. Mama mu govori podobne stvari, kot so jih drugi omenili drugi govorci, ali pa mu kar vzame računalnik.

Moderator: Če vam tega niso povedali vam osebno, kaj pa povedo vašemu bratu? Razen tega, da mu vzamejo napravo?

Govorec 5: Če ne naredi naloge, mu najprej vzamejo telefon.

Govorec 4: Mene starši niso veliko opozarjali. Največ med Korono, ko smo bili doma – takrat so mi rekli, naj grem malo ven. Takrat se mi zdi, da se je začela ta uporaba bolj intenzivna.

Govorec 3: Tudi mene niso opozarjali. Bolj sama opažam te stvari. Na primer, če sem z babico na kavi in sem na telefonu, opazim, da ji ni prijetno – postane slabe volje. To sem začela opažati sama, brez vpliva staršev.

Govorec 2: Moji starši me niso nikoli opozarjali. Telefon sem dobila razmeroma pozno. Tudi med sorojenci ni bilo posebnih opozoril. Sami smo prej opazili, če smo preveč na napravah. Ko smo bili majhni in gledali televizijo, je babica rekla, da nas risanke podivjajo ali da se

zaradi njih grdo obnašamo. Kar se pa telefona tiče, tako kot je rekla Govorec 3 – sami opazimo, da pretiravamo.

Govorec 1: Starši so me celo življenje opozarjali glede zasvojenosti z digitalno tehnologijo. To sem bolj izkusil proti koncu osnovne šole. Pogosto so digitalno tehnologijo uporabljali kot izgovor za razne težave – vedno je bil kriv telefon ali računalnik. Moj oče je imel celo osebno sovraštvo do naprav. Tudi če sem kaj delal za službo, je rekel, naj grem raje ven. Bolj kot doma sem o tej temi izvedel v šoli.

Vprašanje 3: Kaj so vam govorili v šoli glede digitalne zasvojenosti?

Govorec 10: Ne spomnim se, da bi veliko govorili o zasvojenosti. Bolj so poudarjali varno uporabo tehnologije. Če pa so omenili zasvojenost, je bilo to bolj iz osebnih izkušenj učiteljev, npr.: »V vaših letih smo šli na igrišče, ne pa na TV ali računalnik.«

Govorec 9: V osnovni šoli se o tem skoraj nismo pogovarjali. Tudi kasneje v srednji šoli niso poudarjali odvisnosti, bolj so govorili o varni rabi spleta in nas kdaj opozorili, če smo bili na telefonih.

Govorec 8: Tudi jaz se ne spomnim, da bi se v osnovni ali srednji šoli pogovarjali o digitalni zasvojenosti. V osnovni šoli sploh nismo smeli imeti telefonov, niti med odmori. V srednji šoli pa je bilo le pravilo, da jih med poukom ne uporabljamo. S tem so posredno sporočali, da naj zmanjšamo uporabo, a neposrednih predavanj o zasvojenosti ni bilo.

Govorec 7: V osnovni šoli smo imeli več delavnic o varnosti na internetu. Mislim, da smo se nekajkrat dotaknili tudi teme zasvojenosti, a je bil poudarek vseeno bolj na varnosti. V osnovni šoli sploh nismo smeli imeti telefona. V srednji šoli pa niso bili tako strogi, telefoni so bili prepovedani med poukom, a ni bilo velikega nadzora.

Govorec 6: Imeli smo precej delavnic o varnosti in zasvojenosti. Meni se je vse skupaj zdelo nekoliko dvolično – po eni strani so nas opozarjali na zasvojenost, po drugi pa so za delavnice uporabljali digitalna orodja. Sama sem začela razmišljati, da je odvisen cel svet, ne samo posamezniki. Telefoni so bili sicer prepovedani, a se mi je zdelo, da bi se morali bolj posvetiti vprašanju, kaj delamo doma.

Govorec 5: Podobno kot Govorec 6 in Govorec 7 – poudarek je bil bolj na varnosti na spletu. Telefoni so bili v osnovni šoli prepovedani. Če so komu vzeli telefon, so zraven morda omenili nevarnosti prekomerne uporabe.

Govorec 4: V osnovni šoli je bil poudarek na varnosti, v srednji pa je bilo odvisno od posameznega profesorja. Nekateri so opozarjali na nevarnosti zasvojenosti, drugi ne.

Moderator: Kaj pa na faksu? Ali se tudi na fakulteti pogovarjate o tej tematiki?

Govorec 4: Pri enem predmetu smo se o tem malo bolj pogovarjali, a vseeno ne toliko, kot bi se po mojem mnenju morali.

Govorec 3: V srednji šoli smo imeli predavanje podjetja Logout, ki se ukvarja z digitalno odvisnostjo. Profesorji so to pogosto omenjali, a ker smo to jemali kot kritiko, nismo bili pozorni.

Govorec 2: Ne spomnim se, da bi na faksu posebej naslovili to temo. Imeli smo opozorila glede pasti interneta – zgodbe o tem, kaj se lahko zgodi, če npr. delimo informacije z napačnimi ljudmi. Tema zasvojenosti pa ni bila posebej izpostavljena. Mislim, da smo še del generacije, ki je telefone dobila bolj proti koncu osnovne šole. Smo pa v šoli govorili o odvisnosti z drogami. O drugih odvisnostih ne.

Govorec 1: V osnovni šoli smo se bolj pogovarjali o temah, kot sta spletno nadlegovanje in nevarnosti interneta. Pokazali so nam videoposnetek o spletnih prevarah. Uporabo telefonov so sicer prepovedovali, a to je bilo bolj na ravni: »Pojdite ven se igrat,« kot pa kakršnokoli ozaveščanje o zasvojenosti, kot je to rekla Govorec 10.

Vprašanje 4: Kako se o digitalni zasvojenosti pogovarjate s prijatelji?

Govorec 10: S prijatelji se o tem pogovarjamo, a bolj na sarkastičen način. Na primer, rečeš prijateljici, da sem preveč na telefonu, in ona odgovori: »Joj, jaz tudi.« Ne iščemo rešitev, bolj se med seboj prepoznamo in zavedamo problema.

Govorec 9: Mislim, da obstajata dva načina. Prvi – ko sem s prijateljico na kavi in začne uporabljati telefon med pogovorom. Postalo je že skoraj normalno. Če si z osebo dovolj blizu, ji včasih rečeš: »A me sploh poslušaš?« Drugi način – pogovarjamo se o tem, kako so mlajše generacije zasvojene, in se primerjamo z njimi.

Govorec 8: Strinjam se z Govorcema 9 in 10. Ko govorimo o mlajših generacijah, se sami počutimo boljše, ker imamo občutek, da nismo tako zasvojeni. Če pa se o tem pogovarjam s prijateljico, kot je rekla Govorec 10, se ne počutim nič slabše – ker mi potrdi, da je enako kot jaz, glede uporabe naprav.

Govorec 7: Mislim, da se s prijatelji ne pogovarjamo veliko o tem. Ko pa že, se pogovarjamo o mlajših generacijah – tam se to bolj opazi. Medsebojno pa o tem redko pogovarjamo koliko ima kdo »screen time-a«.

Govorec 6: Mislim, da se o tem veliko pogovarjamo, ker se tega tudi zavedamo. Vsi smo po svoje zasvojeni, ves svet je. Govorimo o tem, ker se zavedamo, da smo odvisni od tehnologij in da se to ne bo kar samo od sebe spremenilo. Zavest o težavi je pomembna in da smo o tem pripravljeni govoriti.

Govorec 5: Strinjam se z Govorci 6, 7 in 10. Pogovori so pogosto sarkastični – ker se zavedamo problema. Včasih govorimo neposredno, drugič bolj posredno. Lažje se je pogovarjati o tem, ko obsojamo mlajše generacije.

Govorec 4: Z mojimi prijateljicami se o tem ne pogovarjamo veliko. Pogosteje koga obsojamo, če pretirano gleda TV ali je stalno na telefonu.

Govorec 3: Ko se pogovarjamo o digitalni zasvojenosti, to običajno počnemo s humorjem. Zdi se mi pa, da tega ne jemljemo dovolj resno.

Govorec 2: Včasih se pogovor nanese na to temo. Opažamo, kaj se dogaja – tudi pri sebi, da prekomerno uporabljamo tehnologijo. Pogosto se pogovarjam s sestro ali mamo o tem, kako so mlajši otroci nemirni, če nimajo telefona. Tudi, ko greš v restavracijo in vidiš družino, kjer otrok potrebuje telefon, da sploh poje kosilo. Takrat se veliko pogovarjamo o tem.

Govorec 1: Zelo pogosto se o tem pogovarjamo, predvsem o mlajših generacijah. V zadnjem času se takšnim pogovorom malo izogibam, ker se zavedam, da imamo vsi isti problem. Včasih pa je kar grozno – dobiš se s prijateljem in potem oba molčita, ker gledata raje v telefone. Takrat se opozorimo: »Ej, kaj pa če se raje malo podružimo?«

Vprašanje 5: Kako mediji predstavljajo digitalno zasvojenost?

Govorec 10: Zasledila sem, da imajo novičarski portali velikokrat forume, članke in analize o tem, kako se generacije spreminjajo glede na uporabo tehnologije.

Govorec 9: Tudi jaz sem že videla vsebine na različnih družbenih omrežjih, kjer ljudje govorijo o tem, kako problematična postaja digitalna zasvojenost. Ne pa da bi kaj konkretnega za to naredili.

Govorec 8: Največ vidim takšnih vsebin na novicah, TikToku, Instagramu ... ampak iskreno – te teme pogosto kar preskočim.

Govorec 7: Pogosto opazim, da mediji ali serije predstavijo digitalno zasvojenost zelo ekstremno – kot neke vrste katastrofo. Kot da imajo ta problem samo posebne osbe. Menim, da je to veliko bolj vsakdanji problem vseh.

Govorec 6: Občasno zasledim, da mediji poročajo o statistikah – o tem, kako se povečuje čas pred zasloni in kako upada naša sposobnost koncentracije. Vendar ne pogosto.

Govorec 5: Da, o tej temi sem že brala v medijih, ali pa mi mama pošlje kak članek po elektronski pošti in zraven komentira, kako resna je ta težava.

Govorec 4: Zdi se mi, da aplikacije tega nočejo izpostavljati, ker s tem služijo. Na TikToku pa sem opazila, da posamezniki vseeno govorijo o tej tematiki.

Govorec 3: Videla sem oglas za aplikacijo Headway, ki zamenja Instagram in ti ponuja vsebine za učenje o temah, ki te zanimajo. Drugače pa redko naletim na vsebine o digitalni zasvojenosti. V medijih pa o digitalni zasvojenosti nisem veliko slišala oz. se ne spomnim.

Govorec 2: Občasno na televiziji zasledim daljši prispevek, kjer izrazijo skrb zaradi prekomerne uporabe tehnologije. Mislim, da se tema pojavlja dovolj pogosto, a kot je rekla Govorec 8 – ko vidimo te vsebine, jih pogosto kar preskočimo. Predvsem temu sledijo starejše generacije.

Govorec 1: Podobno kot je rekla Govorec 4. Tudi jaz sem zasledil vsebine o digitalni zasvojenosti. A odvisno je, kdo jih predstavlja. Podjetja, ki služijo na račun screen-timea, tega seveda ne bodo javno poudarjala. Televizija pa morda izpostavi škodljivost screen-timea, a ne pretirane uporabe TV, ker od tega tudi sama živi. Kot pa je rekla Govorec 7, da je digitalna zasvojenost predstavljena črno-belo.

Vprašanje 6: Se strinjate s to podobo, ki jo mediji ustvarjajo?

Govorec 10: Težko kaj dodam k temu, kar sta povedala Govorec 7 in Govorec 1 pri vprašanju 5. Mislim, da res starejše generacijo na to gledajo, kot da je to problem samo naše generacije.

Govorec 9: Bolj ne kot ja. Zdi se mi, da mediji pretiravajo – gredo v ekstreme pri opisu prekomerne uporabe tehnologije. Mislim, da se naša generacija še zmeraj zna kontrolirati glede rabe tehnologije.

Govorec 8: Težko odgovorim, ker teh vsebin ne berem pogosto. Če pa pomislim, bi se strinjala z Govorci 9, 1 in 7 – da mediji pretiravajo, ali pa je govora o tem premalo. Ni neke zdrave mere.

Govorec 7: Mislim, da mediji vse mečejo vse generacije v isti koš – kot da so vse generacije enako zasvojene z digitalno tehnologijo. Tema je predstavljena zelo črno-belo.

Govorec 6: Predstavitev je poenostavljena – kot da so zasvojeni le mladi. A to ni res. Cel svet je odvisen od tehnologije. Mediji napačno oblikujejo to podobo. Gre za problem, ne pa problem kot zasvojenost s substancami.

Govorec 5: Strinjam se z Govorcem 7. Ljudje lahko uporabljajo tehnologijo zaradi službe ali hobija, pa to še ne pomeni zasvojenosti. Mediji pa vse predstavijo kot odvisnost – kar je pretirano.

Govorec 4: Mediji po mojem preveč izpostavljajo mlajše generacije. Mislim, da imajo tudi starejši težave z digitalno zasvojenostjo, a se o tem le redko poroča. To se mi zdi nepravično.

Govorec 3: Te teme v medijih sploh ne zasledim, zato težko ocenim.

Govorec 2: Tudi po mojem se preveč poudarja, koliko so mladi na telefonih. Pozablja pa se, da so tudi starejši odvisni – na primer starši, ki so stalno na telefonu namesto, da bi se ukvarjali z otroki. Tega se ne izpostavlja. Razumem pa zakaj se poudarja zasvojenost med mladimi, saj še niso dali čez določene faze razvoja in zato je to pomembno.

Govorec 1: Se strinjam. Mediji ustvarjajo stereotipe, ki ljudi ne ozaveščajo, ampak jih potiskajo v medsebojno primerjanje. Primer: »Ti si pa ta generacija, a boš »poguglal« rešitev?« Tak način komunikacije ni zdrav. Tema bi morala biti predstavljena bolj premišljeno, kot je rekla Govorec 2 – premalo se izpostavlja, da imajo vse generacije podoben problem. Imam celo primer v družini – z bratrancem opažava, da najin dedek zaspi šele, ko gleda v ekran telefona. Torej potrebuje "sredstvo" za spanje – in to je resen problem.

Vprašanje 7: Ali vidite digitalno zasvojenost kot težavo? Zakaj da ali ne?

Govorec 10: Da.

Govorec 9: Da.

Govorec 8: Da.

Govorec 7: Da.

Govorec 6: Da.

Govorec 5: Da.

Govorec 4: Da.

Govorec 3: Da.

Govorec 2: Da.

Govorec 1: Da.

Vprašanje 8: Kaj bi lahko posamezniki ali družba naredili glede izzivov digitalne zasvojenosti?

Govorec 10: Če smo prej govorili o medijih, potem menim, da bi bilo najbolje, da o zasvojenosti začnemo govoriti prav mi – torej naša generacija.

Govorec 9: Strinjam se z Govorcem 10 in pa da se raje lotimo kakšnih zunanjih športov.

Govorec 8: Ne vem, kaj točno bi rekla. Če gledam sebe – name mediji s svojimi opozorili ne vplivajo toliko. Bolj pomembno je, da sama pri sebi razčistim stvari. Recimo: da se odločim izbrisati določene aplikacije, da grem teč ali pa da se drugače aktiviram – to je zame začetek reševanja problema.

Govorec 7: Podobno kot Govorci 10, 9 in 8. Se mi pa zdi, da so aktivnosti v naravi ali različni hobiji vedno dražji – še posebej tiste bolj adrenalinske. Kot mlad človek bi si jih želel izkusiti, a so pogosto nedostopne. Morda bi lahko organizirali dneve odprtih vrat, kjer bi ljudje spoznavali nove dejavnosti. Ker tega ni se večina raje zateka nazaj k telefonu.

Govorec 6: Mislim, da bi potrebovali pravo digitalno revolucijo. Programi in aplikacije bi morali že imeti vgrajene časovne omejitve. Ne da si uporabnik sam nastavi čas, ampak da je vse to že vnaprej sprogramirano – točno določen čas uporabe.

Govorec 5: Zelo se strinjam z Govorcem 6. Poleg tega je pomembno, da začnemo že v otroštvu – da otroci ne dobijo takoj telefona ali tablice. Potrebna bi bila resna sprememba. V nekaterih državah so za otroke že omejili, koliko lahko na dan uporabljajo določene aplikacije.

Govorec 4: Se strinjam z Govorcem 6. Mislim pa, da se omejitev časa na aplikacijah ne bo nikoli zgodila – aplikacije živijo od uporabnikove pozornosti, zato jim omejevanje ni v interesu.

Govorec 3: Zame je najbolj učinkovit pristop ta, da se sam odločiš zmanjšati uporabo. Postopoma, malo po malo – ne prisilno.

Govorec 2: Kot sta že povedala Govorca 3 in 5 – pomembno je, da otroci niso že od rojstva obkroženi s tehnologijo. Vem, da se temu včasih ne moremo izogniti, a starši bi morali biti bolj pozorni na to, kdaj in kako se te naprave začnejo uporabljati v otrokovem življenju. Mislim pa tudi, da posamezniki, ki znajo prepoznati problem zasvojenosti, kažejo določeno stopnjo zrelosti in razmišljanja – imajo ozaveščenost, ki je nujna za reševanje tega izziva.

Govorec 1: Strinjam se z Govorcem 6 – samo omejevanje tehnologije ali njeno prepovedovanje ne bo dovolj. Kot so že drugi povedali – starši so pogosto preobremenjeni in zato raje otroku dajo telefon, da se ga za trenutek »rešijo«. Mislim, da bi morali imeti več prostega časa, da bi se lahko bolj posvečali drug drugemu – ne pa televiziji, računalniku ali telefonu.

Govorec 9: Lahko še nekaj dodam?

Moderator: Seveda – izvolite, Govorec 9.

Govorec 9: Imam prijateljico, ki ima dva otroka. Odločila se je, da njen starejši otrok – zdaj v 8. razredu – ne bo imel telefona, ampak le uro, s katero lahko kliče starše. Ko sem govorila z njim, sem opazila, da je zelo komunikativen in da sploh ne omenja telefona – namesto tega mi je pokazal trike s kartami. Po drugi strani pa je zaradi tega bolj izpostavljen posmehu, ker so telefoni danes nekaj samoumevnega. Imam pa tudi izkušnjo iz vrtca, kjer sem delala – ko je starš prišel po otroka, mu je takoj dal v roke telefon. Otrok je bil star tri leta in imel je svoj telefon.

Vprašanje 9: Kako vpliva digitalizacija visokega šolstva na vaš način učenja in akademski uspeh? Lahko delite kakšen primer?

Govorec 10: Mislim, da se je za vse nas digitalizacija v študiju res začela s Korono. Takrat se je vse prestavilo iz papirja na računalnik. Meni osebno so nekatere stvari postale lažje, vem pa, da je bilo za druge težje.

Govorec 9: Meni je najbolj konkreten primer Zoom. Med Korono, ko smo imeli predavanja preko Zooma, jih nisem poslušala. Raje sem igrala igrice, ker si doma se ti preprosto ne da poslušati. Zdaj, ko imamo spletne oddaje nalog, nas hitro zamika, da samo nekaj napišemo v ChatGPT, skopiramo odgovor in oddamo. To ti vzame veliko manj časa kot dejansko pisanje naloge.

Govorec 8: Dober primer s faksa je ta, da lahko sodelujemo in opravljamo izpite preko Zooma. To je prednost, ker omogoča dostop študentom, ki so morda v drugi državi. Po drugi strani pa zahteva samodisciplino. Ko te nihče ne nadzira, se lahko enostavno »odklopiš« in ne sodeluješ.

Govorec 7: Mislim, da smo zaradi šolanja pridobili veliko računalniške pismenosti. Sama sem hodila na medijsko srednjo šolo, kjer smo imeli dobro osnovo, zato sem imela manj težav.

Govorec 6: Zoom in spletne učilnice so super, ker imamo tam vso gradivo. A to tudi pomeni, da nekateri ne hodijo več na predavanja, ker imajo že vse na voljo spletni učilnici. Pogosto slišim: »Saj imam PowerPointe, nima smisla hodit.« Ne vem, kako bi lahko zdelala faks, če ne bi imela dostopa do gradiva.

Govorec 5: Prvi test sem pisala na računalniku že v 5. razredu. Zdaj sem že vajena dela z digitalnimi orodji. Uporabljam tudi umetno inteligenco – na primer dam PDF ali PowerPoint

v ChatGPT in ga vprašam nekaj konkretnega in naredi vse namesto tebe. Prej pa sem morala prebrati celo knjigo.

Govorec 4: Digitalizacija je po mojem mnenju zelo pomagala v šolstvu, a se mi zdi, da je veliko stvari postalo preveč poenostavljenih. Ljudje ne razmišljajo več s svojo glavo in se manj trudijo.

Govorec 3: Naučila sem se zelo hitro najti informacije. Po drugi strani pa se med korono nisem počutila produktivno – če sem že kaj delala na računalniku, me je hitro zamikalo gledati film, ker sem ga imela odprtega v ozadju.

Govorec 2: Digitalizacija je prinesla veliko dobrega. Informacije so res dostopne z enim klikom, kar je super. A s tem se tudi oropamo za določene izkušnje. Zoom je koristen, če ne moreš priti v živo, a doma hitro počneš karkoli drugega. Manjka tudi tista interakcija med odmori, osebni stik s profesorjem … Ko vložiš več truda, si tudi več zapomniš. Če le vtipkaš vprašanje v brskalnik vprašanje potem informacije hitro pozabiš.

Govorec 1: Strinjam se – zaradi tehnologije je vse napredovalo. Gradiva so lažje dostopna, ni več težava, če manjkaš predavanje. A kot je rekla Govorec 2 – pogrešam tiste pristne socialne vezi, ki jih danes zaradi tehnologije izgubljamo. Mislim, da imamo zaradi teh tehnologij manjšo sposobnost sledenju vsebinam, saj vsi med predavanji uporabljajo telefone. Sodobni študij nam veliko omogoča, hkrati pa nas tudi oddaljuje drug od drugega in določene izkušnje.

Vprašanje 10: S katerimi izzivi ali težavami ste se soočili pri uporabi digitalnih orodij ob študiju? Kako ste jih rešili? Kakšno podporo s strani fakultete bi pri tem potrebovali?

Govorec 10: Spomnim se primera, ko sem v spletno učilnico oddala nalogo, pa so bila navodila napisana zelo na kratko. Če bi nalogo razložili v živo, bi lahko zastavili dodatna vprašanja. Mislim, da bi bilo boljše, če bi bila navodila najprej podana na predavanju, šele nato objavljena v spletni učilnici.

Govorec 9: Jaz osebno nisem imela težav. Naša generacija je že precej tehnološko podkovana in se hitro znajdemo. Ampak v študij se vključujejo tudi starejše generacije, ki morda niso tako vešče. Zanje bi bilo dobro, da imajo več podpore – na primer možnost postavljanja vprašanj ali sodelovanja z mlajšimi študenti.

Govorec 8: Strinjam se z Govorcem 9. Tudi jaz nisem imela težav, verjetno zato, ker smo se že med korono veliko naučili. Razumem pa, da je za starejše ali zelo mlade lahko to izziv. Verjetno bi jim prav prišle dodatne informacije ali usmeritve.

Govorec 7: Edina težava, ki sem jo imela, je bila pri izbiri fotografije za projekt. Zahtevali so, da to fotografijo obdelamo, a nismo imeli dostopa do potrebnih plačljivih orodij, ki jih doma nimamo. Fakulteta bi lahko na predavanjih pokazala nekaj brezplačnih orodij. To je bil edini problem, ki bi ga zlahka rešili.

Govorec 6: Zelo se strinjam z Govorcem 7. Fakulteta bi morala zagotoviti dostop do osnovnih orodij, ki jih zahtevajo pri nalogah.

Govorec 5: Do zdaj nisem imela nobenih večjih težav, zato nimam posebnega komentarja.

Govorec 4: Ko sem pisala seminarsko nalogo, sem avtomatično uporabila ChatGPT, ker sem vedela, da bodo tudi drugi. Hotela sem, da bo moja naloga konkurenčna. A potem, ko prebereš odgovor, ga težko preoblikuješ – zato sem ga samo prekopirala. Meni je to težko.

Govorec 3: Nisem imela nobenih težav.

Govorec 2: Ne vem točno, a mislim, da je bila težava v mojem računalniku – ko smo imeli nalogo z obdelavo fotografije. Razmišljala sem, da so nas sicer naučili uporabljati določene programe, a nimamo dostopa do njih. Na koncu sem si rekla: če želim študirati, bom pač nekaj vložila – in sem program kupila. A potem sem bila razočarana, ker ni deloval. Ni bila kriva fakulteta, a je bil vseeno problem.

Govorec 1: Nimam večjih težav, razen da včasih zamujam roke, ker sem perfekcionist. Naloge popravljam v neskončnost. Strinjam se z Govorcem 7 glede težav z dostopom do plačljivih programov – iščeš alternative, ki pa niso vedno učinkovite. Strinjam se tudi z Govorec 4, da se moram silit v uporabo UI (umetne inteligence).

Vprašanje 11: Kako preverjate verodostojnost spletnih virov pri študiju?

Govorec 10: Zaupam temu, kar mi navede ChatGPT.

Govorec 9: Tudi jaz. ChatGPT-ju zaupam. Wikipedije pa ne uporabljam, ker so nam vedno govorili, da ni zanesljiva. Videla sem tudi videe, kjer ljudje za hec spreminjajo podatke na Wikipediji.

Govorec 8: Tudi jaz redko preverjam podatke. Ko jih, to večinoma naredim tako, da vprašam ChatGPT, če so pravilni.

Govorec 7: Imam podobno izkušnjo kot Govorec 9. Izogibam se Wikipedije.

Govorec 6: Včasih v ChatGPT vnesem informacijo in ga prosim, naj jo povzame ali preoblikuje. Sicer pa informacije pogosto iščem sama – na Googlu. Navadno preverim isto informacijo na več različnih spletnih straneh.

Govorec 5: Če je neka informacija starejšega datuma, jo najprej pogledam na Wikipediji, nato pa poiščem dodatne vire – običajno pregledam prvih nekaj zadetkov na Google in preverim tudi znanstvene članke ali uporabim napredno iskanje.

Govorec 4: Sem bolj naivna. Informacije preverjam samo preko iskalnika Google.

Govorec 3: Enako kot Govorec 4.

Govorec 2: Pregledam zadetke v iskalniku (npr. Google), potem pa presojam, kakšen je namen vsebine. Se vprašam: je to promocijsko gradivo ali gre za strokovni vir? Pomembno mi je tudi, kdo je avtor – da gre za osebo s strokovno kredibilnostjo.

Govorec 1: Poskušam preverjati čim več. Če mi navede UI vire, ki ročno preverim. Če se zgodi kak pomemben dogodek, iščem informacije, ki so bile objavljene z zamikom – ne takojšnje, ker so te pogosto površinske. Prve informacije običajno ustvarijo samo okvir zgodbe – bolj pomembno mi je, kaj pride za tem.

Vprašanje 12: Ste se pri študiju že srečali z napačnimi ali zavajajočimi informacijami?

Govorec 10: Ne.

Govorec 9: Ne.

Govorec 8: Da, vendar se ne spomnim konkretnega primera.

Govorec 7: Ne.

Govorec 6: Ne.

Govorec 5: Da.

Govorec 4: Ne.

Govorec 3: Ne.

Govorec 2: Ne vem.

Govorec 1: Da.

Vprašanje 13: Kako ste ugotovili, da so informacije nezanesljive, in kako ste se s tem spopadli?

Govorec 5: Vedela sem že nekaj o temi, zato mi prebrano ni imelo smisla. Bilo je očitno, da gre za napako – na primer: »Kdo je to in to je to.« Preprosto ni držalo.

Govorec 1: Zelo podobno. Ko sem bral določeno informacijo, mi ni bilo jasno, od kod izvira. Bila je informacija nekonsistentna z drugimi viri, kar me je opozorilo, da ji ne morem zaupati.

Vprašanje 14: Kateri etični izzivi se vam zdijo najpomembnejši pri uporabi digitalnih tehnologij in vsebin za študij?

Govorec 10: Uporaba ChatGPT-ja.

Govorec 9: Uporaba telefona med predavanji.

Govorec 8: Strinjam se z Govorcem 10 – uporaba ChatGPT-ja med izpiti in pri seminarskih nalogah.

Govorec 7: Tudi meni se zdi uporaba ChatGPT-ja sporna. Imeli smo na primer »open book« izpit, kjer smo imeli dostop do interneta – ne samo do zapiskov. To se mi je zdelo nenavadno.

Govorec 6: Se strinjam – uporaba ChatGPT-ja je sporna in etično vprašljiva.

Govorec 5: Tudi jaz menim, da je uporaba ChatGPT-ja etično problematična.

Govorec 4: Strinjam se s predhodnimi – tudi meni se uporaba ChatGPT-ja zdi sporna.

Govorec 3: Strinjam se z Govorcem 7 in ostalimi – uporaba ChatGPT-ja pri študiju je zame etični izziv.

Govorec 2: Se strinjam z Govorcem 7. Čeprav pridobimo naziv, to pogosto ne odraža resničnega znanja. Če delaš izpite »open book« s pomočjo umetne inteligence, ne razvijaš lastnega razmišljanja. Zdi se mi, da si sami mečemo pesek v oči.

Govorec 1: Se strinjam z Govorcem 2 in preostalimi govorci. Zadnje čase je preveč kopiranja in premalo razmišljanja s svojo glavo. Tak način dela ni produktiven, saj na koncu nič ne znamo.

Vprašanje 15: Kako bi se morali študenti in fakultete lotiti teh etičnih izzivov?

Govorec 10: Najprej bi se morala sama motivirati, da ChatGPT uporabljam manj. Kar se tiče fakultete, pa menim, da če je uporaba tega orodja že tako razširjena, bi lahko zasnovali nalogo tako, da bi dobili članek ali snov, jo predelali s pomočjo ChatGPT-ja, nato pa vsebino predstavili profesorju s svojimi besedami.

Govorec 9: Glede na svoj prejšnji odgovor sem se postavila v vlogo profesorja. Mislim, da je študentom vseeno, če uporabljajo telefone med predavanji, a profesorjem verjetno ni. Verjamem, da se nekateri počutijo, kot da govorijo steni – še posebej, če predavajo s strastjo. Če pa je predavatelju vseeno, ker je to samo njegova služba, potem tudi odziva ni.

Govorec 8: ChatGPT je za nas študente zelo uporaben, ker nam delo močno olajša. Sama bi lahko pri sebi spremenila to, da ga ne bi uporabljala za celotno nalogo, ampak le za predloge in ideje. Potem pa bi besedilo napisala sama. Tako bi bil ChatGPT samo pomoč, ne pa orodje, ki vse opravi namesto mene.

Govorec 7: ChatGPT redko uporabljam za direktne odgovore. Večinoma ga uporabim za parafraziranje vprašanj ali da mi razloži kakšno temo. Mislim, da bi nas morala zanimati taka uporaba – kot pomoč, ne pa kot orodje za »bližnjice«.

Govorec 6: Spomnim se »open book« izpita. Ker je bil čas omejen, ChatGPT-a nisem uporabila. Mislim, da je pomembna struktura vprašanj – če so zasnovana premišljeno, ti ChatGPT pri odgovoru ne more zares pomagati. Tako bi pokazali svoje znanje in izkušnje.

Govorec 5: Mislim, da se nam ta ChatGPT preveč vsiljuje. Posredno ali neposredno. Osebno ga bolj uporabljam za parafraziranje ali da mi popravi slovnične napake popravi. Strinjam se s povedanim Govorca 2. Tudi če narediš vse izpite s pomočjo orodij, ti to v realnem svetu ne bo pomagalo. Znanja ne boš imel.

Govorec 4: Strinjam se z Govorcem 5. Preveč nam profesorji vsiljujejo umetno inteligenco. Res je to prihodnost, ampak s tem izgubljamo svojo lastno sposobnost razmišljanja.

Govorec 3: ChatGPT uporabljam, kadar nisem prepričana vase. Bolj mi ustrezajo praktične vaje, kjer lahko debatiramo – tako si stvari lažje zapomnim. Med samimi predavanji pa nisem toliko skoncentrirana. Mislim, da je več praktičnega dela dobra rešitev za prekomerno

odvisnost od umetne inteligence. Ni enako, če samo poslušaš, ali če svoje izkušnje deliš z drugimi.

Govorec 2: Vsak posameznik bi se moral zavedati, zakaj je prišel študirat – ne le zaradi papirja, ampak zato, ker si želi znanja. Potrebna bi bila sistemska rešitev. Če bi se od študentov zahtevalo več – na primer samostojno razmišljanje in argumentacija – bi bile tudi ocene bolj realne. Seveda pa to pomeni več dela za profesorje, kar ni vedno v njihove interesu in interesu fakultete, ki je odvisna od količine vpisa. A vprašati se moramo: koliko imajo študenti danes res od takega študija?

Govorec 1: Največ lahko naredimo sami – da orodij, kot je ChatGPT, ne uporabljamo prekomerno. Bolje je, da sami razmislimo in ustvarimo svoje delo. Kot je rekla Govorec 2 – če znaš zagovarjati svoje delo, če veš, kaj si napisal in zakaj, je to bolj merodajno. Mislim tudi, da bi morala biti predavanja krajša, bolje razporejena ali pa bolj interaktivna. Če bi temeljila na dialogu in izmenjavi znanja, bi se uporaba telefonov med predavanji tudi močno zmanjšala.

Vprašanje 16: Kaj bi lahko fakultete naredile, da bi izboljšale medijsko pismenost študentov? Kaj bi vam osebno najbolj koristilo?

Govorec 10: Jaz osebno ne bi potrebovala ničesar dodatnega.

Govorec 9: Tudi jaz ne. Smo pa imeli pri enem predmetu vsebino o tem, kako uporabljati ChatGPT – to bi lahko bila stalna praksa, recimo navodila, kako dobro uporabljati takšno orodje.

Govorec 8: Trenutno se ne spomnim nobenega konkretnega primera. Vem pa, da smo pri enem predmetu imeli predavanje, namenjeno izključno medijski pismenosti – tam smo se o tem pogovarjali in se mi zdi to dober pristop.

Govorec 7: Strinjam se z Govorcem 8.

Govorec 6: Glede na to, da smo na medijski smeri, se mi zdi, da o tem že veliko vemo. Veliko govorimo o prepoznavanju lažnih informacij. Se mi pa zdi, da nismo dovolj kritični do propagande – prisotna je povsod, v vsakem kotičku interneta. Mislim, da bi morali biti na to bolj pozorni.

Govorec 5: Strinjam se z Govorcem 6. Veliko nas zanima delo v medijih. Opažam pa, da nekateri (tako študentje kot profesorji) ne obvladajo osnovnih digitalnih orodij.

Govorec 4: Ta fakulteta nam nudi veliko znanja o medijski pismenosti, ker sledi sodobnim trendom. Vse fakultete te sreče nimajo – to je velik plus.

Govorec 3: Se strinjam z Govorcema 4 in 6. Najpomembneje je prepoznavanje lažnih informacij. Mladi moramo to znati prepoznati, kaj je res in kaj ne in da se ne širi neprimerno znanje ali celo panika.

Govorec 2: Ne vem še – razmišljam.

Govorec 1: Strinjam se z vsem, kar je bilo že povedano. Lažji dostop do sodobnih programov bi omogočil hitrejše in kakovostnejše delo. Sam sem imel to srečo, da sem z določenimi orodji že prej delal, a za nekoga, ki se z njimi srečuje prvič, je to težka naloga. Fakulteta bi lahko ponudila dodatna predavanja, praktične delavnice ali usposabljanja, kjer bi študent lahko izhajal iz svojega predznanja in prišel do uporabnega znanja.